

DET DANSKE REGGIO EMILIA NETVÆRKS NYHEDSBREV

REFLEKSIONER

NR. 17

**“GRANGÅRD ER
DANMARKS VERDENS
BEDSTE BØRNEHAVE”** side 4

OM BØRN, DER TÆNKER MULIGHEDER
OG FORHOLDER SIG TIL DEN VERDEN,
DE HAR DEL I side 10

INKLUSION OG
DOKUMENTATION side 20

REFLEKSIONER NR. 17

Artiklerne i dette nummer af ReFleksioner kredser meget om vigtigheden af at dokumentere for at sikre den pædagogiske kvalitet.

STORT TILLYKKE med prisen til Grangård, som har været medlemmer af netværket fra starten. I artiklen om Grangård, som forældrene har indstillet til prisen som årets institution, har dokumentation betydning for både samarbejdet med forældrene og det pædagogiske arbejde.

Også de øvrige artikler kredser om dokumentation som et centralt punkt.

Tre medlemmer af bestyrelsen, Hanne Ohlsen, Willy Freese og Jørn Moestrup har fortalt om det, der især gjorde indtryk på dem ved første besøg i Reggio Emilia.

ARTIKEL 1 **“Grangård er Danmarks verdens bedste børnehave”**, sagde Marie 4 år til TV2 Syd, da Grangård blev Årets dagtilbud 2017
Af Anna Hansen, pædagog Grangård

ARTIKEL 2 **Noget om børn, der tænker muligheder og forholder sig til den verden, de har del i**
Af Karin Eskesen

ARTIKEL 3 **Et træ i Odense og et Odense træ**
Af Karin Eskesen

ARTIKEL 4 **Hvad var det, der inspirerede mig ved mit første besøg i Reggio Emilia?**
Af Willy Freese, lærer

ARTIKEL 5 **Inklusion og dokumentation**
Af Hanne Ohlsen, psykolog

ARTIKEL 6 **Dokumentation som omdrejningspunkt i det pædagogiske arbejde i Reggio Emilia**
Af Jørn Moestrup, professor emeritus

side 4

side 10

side 12

Af Anna Hansen, pædagog Grangård

“GRANGÅRD ER DANMARKS VERDENS BEDSTE BØRNEHAVE”

*sagde Marie 4 år til TV2 Syd,
da Grangård blev Årets dagtilbud 2017*

Socialministeriet har for andet år uddelt prisen som Årets Dagtilbud. Grangård vandt!

Det er vi selvfølgelig glade for og stolte af. Men den største glæde er dog, at det er vores forældre der har indstillet os til prisen. De har taget sig tid til at beskrive de daglige oplevelser, de har set og hørt gennem såvel deres barns som egne øjne.

Det kulminerede midt i decembers stjernestunder med fornemt besøg af Mai Mercado – Børne og Socialminister, Borgmesteren fra Vejle Kommune Jens Ejner Christensen, repræsentanter for BUPL og FOA og med koncert af Ole Kibsgaard samt masser af æbleskivehygge i Grangårds udemiljø for nuværende og forhenværende børn og forældre.

Forældre på Grangård havde sendt deres skriftlige ansøgninger til socialstyrelsen. De lagde vægt på læringsmiljøer og barneperspektivet men beskrev også vores projektarbejde og det nære og tillids-

fulde forældresamarbejde. Bl.a. stod der i en af forældrenes indstillinger;

“Ligeledes har de på Grangård haft Alfons Åberg tema i næsten et halvt år. Helt fantastisk hvordan de har kunnet inddrage børnene i sådan en grad med så mange vinkler... jeg er ikke engang i stand til at nævne alle vinklerne men det har handlet om alt fra forfattere, illustratører, læring om familiemønstre (“inspireret” af vores dreng hvis bedstemor og bedstefar gik fra hinanden men koblet op på Alfons’ familie), udformning af kæmpedukkehus (forskellige måder at bo på), skuespil med forskellige roller, læring om hvordan man er sammen som venner, viden om konger og ægte mønstre, læring om Sverige... osv. Det er så inspirerende!”

Værdier som afsæt, omdrejningspunkt og mål

Grangårds værdigrundlag er inspireret af filosofien og pædagogikken i Reggio Emilia.

Vi ser barnet som en tænkende, oplevende, erkendende, følede og handlende person. Barnet, dets forældre og vores kollegaer ser vi som ligeværdige og kompetente medmennesker, der er i stand til at være aktive deltagere og medskabere af kulturen og det sociale liv på Grangård.

Fællesskabet vægtes højt i hverdagen. Vi mener, det er vigtigt for alle mennesker at føle et tilhørsforhold og gøre en personlig forskel i en gruppe.

Dette kan ske både i det lille fællesskab børnene imellem, det lidt større fællesskab på stuen, det store fællesskab på Grangård og til tider med samfundet. Samhørigheden prioriteres på forskellige måder afhængig af alder, arbejdsformer og emner; lige fra 2 vuggestuebørns initiativ til en fastelavnslæg med børn og voksne i vuggestuen hvor udklædningsdelene er hentet i den fælles garderobe til de 24 ældste børnehavebørn der ud fra et maleri arbejder med en lokal soldats død under 1. verdenskrig i samarbejde med et lokalt museum.

Pædagogikken dominerer i hverdagens praksis ved, at vi prioriterer, at børnene arbejder i mindre børnegrupper, hvor nærvær, nysgerrighed og fordybelse er i fokus.

Tiden med børnene er afgørende. Derfor har pædagogen tilsynstid som tilbringes sammen med børnene og rådgivningstid, hvor pædagogen har tid til forberedelse fx af kommende aktiviteter, samlinger etc., møder med forældre, eksterne samarbejdspartnere og personalet imellem. Dette betyder i hverdagen at pædagogen ikke skal gå fra børnene og stuen. Dette har det også stor betydning for det gode personalesamarbejde.

Grangårds møder for personalet drejer sig altid om pædagogiske emner, og Grangårds værdier og praksis er også her det faste omdrejningspunkt. Det være sig fx dokumentation – hvordan tager vi billeder? Hvorfor og hvordan bruger vi dem? Fokus

på børnegruppen; Hvilke ressourcer og udfordringer står vi med? Er der grobund for at arbejde med et fælles emne i hele huset? Vi kan blive nysgerrige på egne eller kollegaers grupperum med fokus på ex vores værdior eller børneperspektivet og grupperummens indretning.

Rummet som medspiller – ikke modspiller

Grangårds gårdsplads er oprindeligt tænkt som det udvendige torv. Via hoveddøren træder man ind i institutionens indvendige torv, vores fællesrum og samlingssted. Sammen med køkkenet, kontoret og atelieret udgør det husets hjerte.

Arkitekturen byder på mange vinduer. Der er stor gennemsigtighed rummene imellem med vinduespartier og vinduer i dørene således at vi, både børn og voksne bliver en del af hinandens hverdag. Der er store vinduer ud til der trækker naturen ind og giver os mulighed for at opleve sneen fyge rundt ved terrassedøren og holde øje med om svanerne igen i dag besøger søen neden for vores legeplads.

Alle rum på Grangård er delt i zoner. Zonerne er synlige enten ved hjælp af et møbel eller gulvbeklægning. Rummene er foranderlige afhængig af hvilke børn, der er i gruppen lige nu, udfordringer, ressourcer, næste skridt og hvilke emner vi arbejder med. Vi fordeler zonerne således at børnene må gå til eller igennem andres grupperum for at

Børn studerer en bille på det digitale mikroskop

komme til ex. det største motorikrum på Grangård. På den måde viser vi fysisk at Grangård er ét hus og giver mulighed for indsigt i børn og voksnes hverdag og praksis lige meget om du er et vuggestue-, børnehavebarn eller ansat.

Et rum, der før var dukkekrog med køkken, tallerkenrække, bord, dug og træ- og stofmad, har nu fået et bord i børnehøjde med sand, forskellige vilde sleich dyr og træklodser i forskellige former og størrelser. På væggene hænger børnenes tegninger hvor former som cirkler og ovaler er blevet til vilde dyr. En gang imellem tændes for en videoprojektor, hvis en film om vilde dyr kan inspirere legen på og omkring bordet.

Uderummet på Grangård udvikles og benyttes med hensyntagen til og respekt for den eksisterende naturgrund. Årstiderne skifter og giver løbende udelivet på naturgrunden en afvekslende effekt. Her er altid mulighed for at udfordre sig selv både socialt og motorisk gennem forskellige underlag og legemiljøer. Vores grund frembyder både det trygge i de afgrænsede gårdmiljøer med sandkasse og legehuse samt det mere vilde i de åbne vindblæste arealer med krat, klatre- og frugttræer, girafgyng, hængekøjer, halmhus, bålplads m.m.

Arbejdsformen

*“På Grangård lærer vi for at mestre livet. Også efter årene i dagtilbuddet.”
(Grangårds læringsbegreb)*

Det vi arbejder med, skal give mening. Dvs. det er børnenes interesser og optagethed samt pædagogernes faglige viden der danner grundlag for hvordan vi systematisk vælger, tilrettelægger og afvikler de pædagogiske forløb med børnene.

Der kan være mange indgangsvinkler til aktiviteter med børnene. Vores arbejde kan tage udgangspunkt i børnenes spor, legen og dialogen, så det både kan støtte og/eller udfordre. Relationer, barnets udvikling, materialekendskab, ønsker eller krav fra kommunen, invitationer til samarbejde med kunst eller kultur i nærområdet er også eksempler på dele, der kan indgå i vores overvejelser.

Mange af de pædagogiske forløb og projekter foregår over længere tid – fordi vi ofte anskuer emnet ud fra flere temaer fra den pædagogiske læreplan fx som projektet om Alfons Åberg som beskrevet i indledningen. På den måde bliver læreplanen ikke målet, men midlet i forhold til tilrettelæggelse og afvikling af forløbet.

Titel:
Alder:
Pædagog:

Tid:

Grangårds værdier set i lyset af den pædagogiske læreplan
Udgangspunkt for forløbet:
Forløbsbeskrivelse:

De 6 overordnede temaer fra læreplanerne i dagtilbud	Temaerne som vi har været omkring under forløbet
Den alsidige personlige udvikling	
De sociale kompetencer	
Krop og bevægelse	
Naturen og naturfænomener	
Kulturelle udtryksformer og værdier	
Sprog	

Grangårds værdier er Nærvær, Fællesskab og Nysgerrighed
I forbindelse med hverdagens grundlæggende pædagogiske arbejde og de pædagogiske forløb samt perioder med særlig fordybelse kan værdierne forstås således:
Grangårds kultur kendetegnes af ordens værdi og udgør den grundlæggende stemning i huset.
På Grangård skal det være det nærværende møde mellem mennesker, der kendetegner vores kontaktførm og pædagogik. Vi bør møde hinanden i respekt, lydhørhed og åbenhed.
Når vi forholder os nærværende og åbne til menneskene omkring os, kan vi blive nysgerrige på hinandens initiativer, så aktiviteter i fællesskab kan tage sit afsæt, skabe grobund og vokse sig større og betydningsfulde.

Personalet benytter sig af forskellige redskaber, når vi udarbejder hypoteser for det pædagogiske arbejde. Men uhyre vigtig er åbenheden overfor og registreringen af børnenes optagethed og spørgsmål.

De pædagogiske aktiviteter skal minde om legen. Vi aftaler med børnene hvor vi starter og hen ad vejen justerer vi, tilføjer og fjerner, så det vi er i gang med, bliver mest muligt vedkommende og alsidigt. På den måde mener vi, at læringen får bedst mulige kår. Både pædagoger, børn, projekt og forældre ja, i sidste ende samfundet, bliver beriget, når et barn fuldt fordybet i det fælles vikingetema foreslår at vi cykler til Fårup Sø for at kigge på det stolte skib der duver på søen....OG VI SÅ GØR DET.

Vores nærvær og faglighed bidrager til at indfange og forstørre børnenes indtryk når de gennem blyant og papir gengiver vikingeskibets former og figurer. Disse tegninger indgår efterfølgende i en udstilling på vore lokale museum; Kongerne Jelling.

Undervejs i arbejdet gør vi brug af dokumentation i form af billeder, observationer af processer, tegninger, film etc. som registrering, påmindelse og hjælp til at fastholde det skete, nuet og idéer til fortsættelsen af forløb. Både børn og personale bruger denne dokumentation for at kunne følge processerne og til at kunne vise forældre, hvad der sker både omkring deres barn men også om gruppen

Alt samles i det vi kalder et dokumentationsskema hvor alle læreplanstemaerne er repræsenteret men ikke nødvendigvis udfyldes, da det jo ikke er alle temaerne vi har lige meget fokus på i alle projekter.

Samtidig er vi opmærksomme på legen som læringsrum. Vi mener, at læring der sker i leg mellem børn, er af afgørende betydning. Vi tror på at børn vælger at beskæftige sig med det, de er mest optaget af og vi – pædagogerne – skaber mulighed for, at børn selv skaber og udvikler relationer. Vi sammensætter børn vi mener kan få noget ud af at tilbringe tid sammen, måske lege uset og vi voksne guider, så legen kan overleve og udvikle sig, også hvis og når der opstår konflikter.

Uddrag fra FOA's hjemmeside om Årets Dagtilbud 2017 af Andreas Hemme

Priskomiteén bemærkede ved et besøg hos Grangård, at huset emmede af nysgerrighed og kreativitet, og der var for børnene mulighed for at have en undersøgende og eksperimenterende tilgang til hverdagen. Der var en enorm tillid til børnene, og der blev sat få grænser for dem. Det var tydeligt, at der var en stærk pædagogisk kultur, ikke kun hos ledelsen, men i hele personalegruppen. Stedet var enormt transparent, og udstillede dokumentationen for det pædagogiske arbejde. Det hang frit fremme, så både personalet og forældrene kunne se, hvilke tanker der lå bag de forskellige tiltag. På den måde sikrede de også gode rammer for det bedst mulige forældresamarbejde.

Børne- og socialminister Mai Mercado havde rosende ord at sige om stedet:

“De voksne i Grangård skaber en fantastisk ramme for børnenes udfoldelse, hvor de møder børnenes nysgerrighed på deres præmisser, om det drejer sig om lus, dans eller maleri. Det er en rigtig god kilde til læring, hvor man favner barnets udvikling og interesser, på en måde, der ligger rigtigt godt i tråd med den styrkede pædagogiske læreplan.”

Formand for pædagogisk sektor i FOA Mogens Bech Madsen var til prisuddelingen også yderst imponeret:

“Jeg synes, det var fuldstændig fantastisk med så stor opbakning fra folk i lokalområdet, som var mødt talrigt op til prisoverrækkelsen. Grangård var et dagtilbud, hvor ledelsen havde tillid til personalet, samtidig med at de stillede krav. Alle kompetencer kom i spil, og det var meget tydeligt, at der var et stærkt læringsmiljø.”

Michael Jacobsen, formand for forældrebestyrelsen på Grangård, Lone Hagensen, leder af Grangård, Børne- og socialminister Mai Mercado og Birgitte Conradsen, næstformand i BUPL.

Uddrag fra BUPLs hjemmeside om årets dagtilbud 2017

Årets dagtilbud vælges af et fagpanel bestående af repræsentanter fra BUPL, FOA, FOLA, KL, BKF og Danske Professionshøjskoler. I tildelingen af årets pris er der lagt vægt på det pædagogiske arbejde med børneinddragelse

Institutionen er kendetegnet ved høj faglighed, en stærk feedbackkultur og tæt samarbejde på tværs og med forældrene, der på eget initiativ har etableret en forældrebank, hvor de stiller ressourcer til rådighed for institutionen. Pædagogerne har forberedelsestid og institutionen har generelt meget lavt sygefravær.

Om børn, der tænker muligheder og forholder sig til den verden, de har del i

Af Karin Eskesen

Når jeg lytter til børn, der deltager i forskellige projekter og arrangementer, overrasker de mig gang på gang. De følger med i tidens debat og bekymrer sig om vores samfundsudvikling. **August på 9 år** havde lyttet til debatten i tv og derhjemme om forurening, og hvad den kan betyde for vores klode.

August overvejede at gøre noget ved problemet og sendte mig nedenstående fortælling om sine overvejelser og sit initiativ.

Linus på 10 år udviklede et spil og udarbejdede også et regelsæt for spillet. Regler er jo vigtige for vores omgang med hinanden.

Begge drenge tænker kreativt og innovativt, og de er i stand til at sætte ord på deres tanker og vil gerne formidle deres overvejelser til andre – som August der gerne vil finde en løsning på en truende forurening, eller Linus der ved, at regler er vigtige, når man spiller.

August i styrestolen

Hej Karin
jeg er Linus fra ReMida i dag. Jeg lovede at sende en beskrivelse af mit spil. :-)

REMIDA-SPILET

af Linus Petersen 10 år

Reglerne i spillet er: man kan kun være 2 spillere. Hver spiller har 2 skyde-brikker, som er enten sorte eller brune. Det gælder om at skyde til runde brik i midten, ud at røre kopperne i hjørnerne. Der kan du se hvor mange point du har fået. Man skiftes til at skyde. Når brikkerne er ude på pladen skal man skyde fra det sted man står, man må gerne bevæge dem lidt frem og tilbage for at give dem fart. Hvis ringen ryger ud over kanten har man tabt. Hvis man får 100 point har man vundet. :-)

Mvh Linus

August:

Da jeg var på ReMida byggede jeg en styrestol til rumrejse. Der er jo masser af sådan nogen stole, men ikke i min størrelse. Det gode ved den er, at der er en sele, som man kan spænde ind i alle størrelser, den passer selveste min mor. Jeg skal bruge stolen til at rejse ud i rummet, hvis nu jorden er ved at gå under på grund af plastikforurening. Der hører også en hjelm med i stolen og selvfølgelig også en luftslange.

På masken er der en mikrofon, så jeg kan tilkalde jorden, hvis jeg finder en erstatningsplanet.

ET TRÆ I ODENSE OG ET ODENSE TRÆ

Træet med beboere i og omkring træet på plads i Rådhushallen klar til åbningsreception

Tre Odense skolers SF02'er fra Ejerslykke-, Munkebjerg- og Hunderupskolerne blev enige om at etablere et samarbejde, så børnene kunne få kendskab til andre børn, andre skoler og den kultur, de hver især havde.

Det handlede både om at få ny inspiration og at udfordre børnenes sociale kompetencer i nye rammer og fællesskaber, men stadig med kendte voksne omkring sig.

Den nye ramme for arbejdsfællesskabet blev ReMida Center Odense og senere Odense Rådhus, hvor børnenes træ skulle udstilles.

Temaet blev byens træer, et emne der inspirerede børnene til både at tænke i årstider og hvem der mon boede i træet, på stammen og træets rod og omgivelser.

Grunden til at skolerne valgte Rådhushallen som udstillingssted handlede om, at børnene oplevede at deres kunnen og viden ikke alene var vigtigt for dem, men også var vigtigt for byen. Derfor ønskede de at fortælle andre, hvad de havde på hjerte.

Nogle af de overvejelser børnene diskuterede undervejs var blandt mange andre følgende:

- Hvorfor træer?
- Hvilke træer kender I?
- Har mennesker glæde af træer?
- Er træer nyttige?
- Har dyr glæde af træer?
- Vækst – hvordan vokser træer og hvor?
- Hvilke træer synes du skal være i Odense? Hvorfor? Hvor?
- Kan træer fortælle historier?
- Kan du fortælle en historie om træer?
- Hvor høje/gamle kan træer blive?

Det var spændende at følge børnenes arbejde og den inspiration de fik både af materialerne, hinanden og pædagogerne. Børnene hjalp hinanden med at finde løsninger og mange fortællinger blev til undervejs.

Mangfoldighed prægede børnenes svar. Træet var ikke præget af ghettoopdeling. Der var plads til mange forskellige arter. Gule, røde, sorte og grønne fugle susede omkring og i træet. Nogle af fuglene fik avancerede huse med plads både ude og inde til et rigt familieliv, som kunne tilgodese forskellige interesser. Der blev lavet fuglereder og egeret fik en gynge, edderkopperne et kæmpe spin. Bierne susede frem og tilbage for at bestøve træets blomster og kæmpeslangen kravlede op ad træets stamme. Ved træets rod blev der plads til mange forskellige småkryb og der blev landingsplads til de fugle, der ville lege med på jorden eller søge efter føde.

Omkring træet var der en skaterbane til børn. Træet kunne spejle sig i en nærliggende sø og det fik desuden besøg af en snemand. Vi fik sne i arbejdspe-

Gruppen arbejder sammen

rioden, så derfor blev snemand og kælk en del af børnenes fortælling.

Udstillingsstedet på rådhuset blev et vigtigt incitament for børnene. Børnene oplevede at deres træ blev set af andre og fik en fornemmelse af, at de havde noget at tilbyde byen udtryk i fysiske former og fortællinger. Ligeledes gik de på opdagelse på og i rådhusets forskellige etager for at se, hvad der gik for sig.

Til åbningen af udstillingen var der sendt invitation til skolerne, forældre og politikere.

Tarzan klar til at klatre i træet

I en artikel om den narrative psykologi Politiken 24.3.2018 siger Allan Holmgren: *Uden fortællinger om os selv har vi ingen identitet... Vi skaber os selv i verden via vores selv-fortælling. Du kan ikke være gavmild hvis alle andre oplever dig modsat. Derfor skal andre høre vores fortælling og helst bekræfte den, så vi kan blive sikre på os selv og opnå selvværd... Problemet i moderne videnskab er, at man adskiller det enkelte menneske fra relationen. Vi adskiller tænkning fra krop...*

Tænk hvis vi brugte dokumentation til at børn selv og vi andre opdager, hvad børn kan i stedet for, det de ikke kan. Når man analyserer de forskellige læreplans – og fagområder, der indgår i dette projekt, må man sige at børnene kommer vidt omkring. Natur, kultur, ernæring, arkitektur, matematik, sprog, bevægelse osv., for blot at nævne nogle få områder, som desuden blev sat ind i en sammenhæng. De opbygger et stillads og får adgang til det der er muligt – med Vygotsky – at komme til at vide. Jerome Bruner taler om stilladsbyggeri, som begrebsdannelse og hvor vigtigt – med Vygotsky – det er at være opmærksomme på den nærmeste udviklingszone – den proximale zone- som forudsætning for læring og læreprocesser. Resultater ikke det vigtige, men derimod begrundelserne og dermed fundamentene.

Dokumentation/evaluering er i dagens Danmark oftest ensbetydende med at børn testes. Test er blevet hverdag for børn fra de tidlige år. I dag starter sprogtest i vuggestuen og inden 0-klasse er forslaget at man skal testes i sprogforståelse for at blive optaget.

Fuglehus med terrasse

Når man taler med børn om hvordan de har det før de skal testes i forskellige af regeringens foreslåede områder, taler mange om at de har ondt i maven og er nervøse for ikke at svare rigtigt.

Hvad gør disse test ved vore børn? Hvad er det børn skal leve op til? Hvad er det børnene skal kunne? Hjælper tests på børns kunnen?

For nogle år siden fik jeg nedenstående hilsen:

*Kære Karin Eskesen
Her er så allerede den færdige oversættelse – da jeg kom i gang blev jeg ivrig, både sprogligt og indholdsmæssigt. Jeg har jo selv været igennem det italienske pædagogiske system 1948- 1951 og erindringer det levende som autoritært og postfascistisk og meget, meget morsomt...*

...Jeg forstår at tingene har bevæget sig siden 1948, da jeg gik i børnehaveklassen og vi alle samtidig fik tilstået en tissetur ad den uendeligt lange gang, hvis vægge på den ene side var smykket med billeder af antikkens helte og på den anden af helgener. På udvejen skulle vi høres i heltene – og mange stod i en lille sø inden vi nåede de små hvide kummer. På hjemvejen blev vi hørt i helgener, som belønning. Det sætter sine spor!

Venlige hilsener Victoria Schachinger

Det sætter sine spor skriver Victoria Schachinger.

Og har tingene har bevæget sig? Eller tester vi fordi vi selv blev udsat for tests at vi derfor bliver bedømt på, hvor godt vi lyttede til det sagte, så vi kunne svare rigtigt?

Hvilken betydning har de måder vi taler om børn for vores forståelse af dem?

Og hvordan opfatter og forstår de sig selv? Børn er i min erfaring følsomme over for de forventninger, som vore forskellige udsagn giver udtryk for, sagte eller usagte, så præger de måderne vi taler om og møder børnene betydning.

Hvilken sammenhæng er der mellem de vilkår, vi byder børn i familierne og de institutioner og skoler, hvor børn tilbringer det meste af deres vågentid?

Når forældre kaldes curlingforældre, kan det så handle om at opfattelsen er, at de ikke har et samlet overblik over børnenes liv og derfor mere urolige for det, de ikke har overblik over? Kan dokumentation hjælpe os med at skabe forståelse og indsigt i børnenes virkeligheder? De måder vi i dansk sammenhæng taler om hinanden, bliver ofte taget som både hele og halve sandheder. Tænk blot på:

- Æblet falder ikke langt fra stammen.
- Han trænger til at få slebet kanterne af.
- Hun er en gammel nisse.
- Han har hoved under armen.
- Han stikker halen mellem benene.
- Hun har mange bolde i luften.

Hvad tænker mennesker man omtaler på denne måde om sig selv? Ser de sig selv på den måde? Hvorfor omtaler vi hinanden på disse måder? Hvilke perspektiver får sådanne talemåder for selvforståelsen? Får ord mening ved brug?

Hvad ville det da betyde, hvis vi vender nogen af disse måder at tale om på hinanden på hovedet, så de fik en anden betydning? Hun/han er en gammel nisse! Derfor har han/hun mange erfaringer og viden at byde ind med.

Han har mange bolde i luften fordi han afprøver ting for at finde en god løsning.

Børnene har jo en masse erfaringer med sig i det liv, der er deres vilkår. Spørger og lytter vi til disse erfaringer, fik både vi og børnene måske mulighed for at udtrykke sig om ting der er tæt på deres virkeligheder:

Forleden mødte jeg Tobias en niårig dreng. Tobias fik for lidt ilt under fødslen og har derfor nogle indlæringsvanskeligheder. Hjemme og i skolen bliver han hele tiden konfronteret med den holdning at han ikke kan. Men han vil gerne.

Når Tobias hører hvor godt de andre læser, skriver en historie eller arbejder kreativt, vil Tobias gerne gøre det samme. Men de fleste gange får han besked om at skynde sig, både når han skal lave no-

Et edderkoppespind placeres i træet

get med sine hænder eller fortæller om det han er i gang med. Hvornår skal han dog øve sig på at mestre verden, hvis holdningen er at der ikke er tid til at vente på at Tobias bliver færdig? De andre børn er kvikke og bliver fremhævet på grund af alt det de kan. Tobias gerne ville kunne det samme. Han har jo set hvor megen god opmærksomhed der følger med det at mestre verden.

Tobias kæmper sine kampe og når nogen af de andre børn ved præsentationen af et projekt, fortalte de fremmødte gæster om deres erfaringer med og fra projektet, bad Tobias om ordet for at fortælle om sine erfaringer. Der blev lidt uro blandt tilhørerne fordi Tobias havde brug for god tid til at formulere sine ord. Det var så flot at han trods de forventninger han møder, alligevel har modet til at stå frem og fastholde sin ret til at fortælle.

Kunne vi i stedet se på det Tobias kan og gør i stedet for det han ikke kan? Kan vi indgå i en dialog med ham og se hvor flot han kæmper for at blive hørt. Tobias har bemærket uroen blandt tilhørerne men holder ved. Han har i min forståelse brug for at blive taget alvorlig, blive lyttet til og indgå i en dialog. Han søger opmærksomhed og slås – på sin egen stille måde- for at få den.

Tobias tager ikke ting for givet, han tør tænke anderledes og prøver at finde løsninger?

Det er jo gennem vore relationer og møder med andre vi forstår os selv og skaber vores identitet. Hvorfor er det vigtigt at mestre verden og hvad vil det sige? Kan vi mestre verden, hvis vi ikke kender os selv og vores egen identitet?

Når vi efterspørger bæredygtighed, kreativitet, innovation og entreprenørskab må vi jo også give plads til at det kan udvikle sig.

Hvem er jeg, fortæl mig det først af alt, spørger Alice om i Lewis Carrolls historie "Alice i eventyrland".

Nej, nu ved jeg, hvad jeg vil gøre: hvis jeg er Elisabet, så bliver jeg henede! Det kan ikke nytte noget, at de stikker hovedet hened og råber: Kom op igen, kære barn! Så vil jeg bare se op og sige: Hvem er jeg? Fortæl mig først det, og hvis jeg så synes om at være den, I si-

ger, jeg er, kommer jeg op. Ellers bliver jeg henede, indtil jeg er en anden. – Men, åh nej!" sukkede Alice og græd voldsomt, "jeg ville nu alligevel ønske, at de stak hovedet hened! Jeg er så forfærdelig ked af at være her helt alene!"

(Kap 2, En hel sø af tårer –)

Giver vi os tid til at lytte til og prøve at forstå børns fortællinger om deres liv, det de tænker og deres vilkår? Et ganske almindeligt dansk barn begynder sin "institutionskarriere" ca. 10 måneder gammel og det deler derefter sit liv mellem familie og institutioner. Det starter med vuggestue, børnehave, skole, gymnasium eller anden uddannelsesstilbud. Det er et vilkår, og derfor må vi voksne tage ansvar og sørge for at skabe en god kvalitet i rammerne.

- **Kontekster skabes i den konstante interaktion mellem miljø, relationer, regelsystemer og historier, som individerne bruger til at fortolke og stabilisere deres gensidige forbindelser**

- **Konteksten, siger Bateson, skabes i fællesudviklingen af individ og miljø; den er ikke identisk med miljøet, men med individ og miljø i interaktion**

- **Den voksne har et stort ansvar for kvaliteten af miljøets interaktivitet og fællesudviklingen**

Får børnene tid til at forstå deres liv og det de tænker på og over? Lytter vi til dem og udfordrer vi dem til at fortælle om det der sker, så de ved hvad de kan, hvordan de kan møde udfordringer og løse problemer. Hvordan samarbejder forældre og institutioner? Hvad betyder dette samarbejde for børnene selvforståelse? Hvad betyder børns selv-værd for deres udvikling og evne til at mestre livet? I institutioner og skoler bliver dokumentationen et vigtigt omdrejningspunkt både, når vi voksne skal lære børnene at kende og når børn skal lære sig selv og verden at kende.

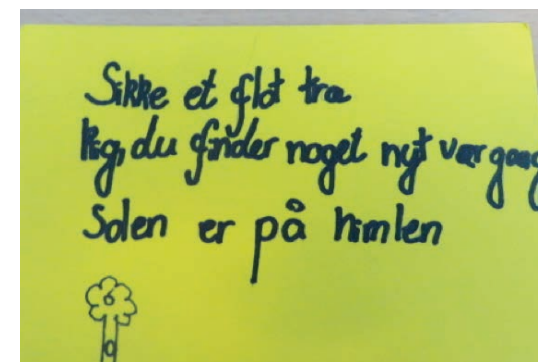
Fugle af forskellige arter, skaterfolk, egern, flyvemaskine og orn huserede i og omkring træet

Adgangen til dåse-fuglehuset sikret med et paprør

Dyr ved træets rod

Små historier fra arbejdet

Af Willy Freese, lærer

HVAD VAR DET

DER INSPIREREDE MIG VED MIT FØRSTE BESØG I REGGIO EMILIA?

Loris Malaguzzi-centret i Reggio Emilia

Jeg er speciallærer for børn med særlige behov og har siddet i bestyrelsen for Reggio Emilia Netværk Danmark indtil april 2018.

I 2001 hvor jeg arbejdede på specialskolen Skolen ved Stadion i Haderslev havde ledelsen besluttet, at der skulle være et indsatsområde med fokus på Reggio Emilia pædagogikken. Jeg blev sammen med en kollega sendt af sted til Italien for at opleve og blive inspireret af byen, pædagogikken og de fantastiske vuggestuer og børnehaver med deres flotte indretninger, projekter og dokumentation af børns arbejde med mange forskellige temaer. For mig har det været en dannelsesrejse både at være med i bestyrelsen, og besøg i Reggio Emilia og hente inspiration med hjem til min egen pædagogiske dagligdag. Særlig har mødet med Reggio Emilias barnesyn og den meget seriøse måde at arbejde med børns læring og socialisering igennem projektarbejdsformen og dokumentation af dette, været en stor inspiration og glæde for mig.

Om formålet med Loris- Malaguzzi Centeret siger Loris Malaguzzi: Centret er et sted for byens borgere, verdensborgerne. Et mødested, en metafor for at tænke bedre og tænke anderledes. Et sted hvor vi søger at blive dygtige til at skabe de optimale vækstbetingelser og relationer for børn. Loris Malaguzzi Centeret skal fortælle om hvem vi er, hvad vi var og hvad vi gerne vil blive til! Digtet om de 100 sprog er mere end pædagogiske og psykologiske teorier. Det er også en politisk, kulturel og pluralistisk teori om kvalitet, dialog og demokrati. Det handler om frihed til at forske, at være kreativ og skabe forandringer på demokratisk vis.

INKLUSION & DOKUMENTATION

Af Hanne Ohlsen, psykolog

Som psykolog og supervisor for lærere og pædagoger har jeg ofte oplevet afmagt og fortvivlelse over, at nu var alt prøvet og hvad så? "Kan jeg klare opgaven og hvordan kan jeg klare den med udsatte og handicappede børn". Det har ofte været disse spørgsmål, som der i supervisions-sammenhæng er blevet stillet.

Opgaven kan løses på mange måder, men alle de gange jeg har besøgt børnehaverne i Reggio Emilia har inklusionen af børn med forskellige handicaps gjort et stort indtryk på mig. Det er det særlige menneskesyn, som går igennem hele organisationen, og som bliver synligt i pædagoger-nes/lærernes samspil med børnene – uanset handicap. Her kan blot nævnes ADHD, autisme, Downs syndrom, fysiske og psykiske handicaps.

Det har gjort stort indtryk på mig at se, hvordan pædagogerne/lærerne observerer børnene og dokumenterer deres observationer på tryk, med billeder, film osv. Disse observationer giver afsæt for den faglige diskussion med kollegerne og den efterfølgende i pædagogiske handling, samt en diskussion på højt niveau med andre fagpersoner, herunder psykologer og konsulenter.

Udgangspunktet er altid det enkelte barn med de kompetencer det nu har, og en faglig diskussion af hvordan barnet inkluderes i små og store grupper, for at udvikle sociale kompetencer. Her har det været fantastisk at se, hvordan fagpersonerne bevidst arbejder med Zonen for Nærmeste Udvikling og deres dokumentation af de resultater, dette fører til.

Jeg har oplevet, hvordan dette har styrket ikke blot barnets udvikling, men også pædagogernes/lærernes faglige udvikling og stolthed og en stor lyst til at udvikle sine egne faglige kompetencer.

Det spændende for mig som psykolog har været, at denne pædagogik faktisk kan omsættes i en dansk hverdag, og at der med supervision og fokusering på observation, dokumentation som afsæt for pædagogisk handling findes redskaber til inklusion. Og det har især været en fornøjelse at se, hvordan pædagogen/læreren har bevæget sig fra frustration til stolthed over pædagogisk handling.

Præsentation af sorte og hvide materialer i Malaguzzi-centret

Dokumentation som omdrejningspunkt i det pædagogiske arbejde i Reggio Emilia

Af Jørn Moestrup, professor em.

Noget af det, der fra første færd gjorde et dybt indtryk på mig i Reggio, var de ansattes forhold til deres arbejde. Fra mit eget job på universitetet kom jeg med den erfaring, at den gode lærer aldrig gentager sig selv, under nogen omstændigheder. Går man i gang med et kursus på et sprogligt område, for eksempel, nytter det ikke at tage gamle notater frem og bare repetere dem – de studerende mærker det omgående og falder i søvn. Der kommer altid nyt til, og det har man pligt til at sætte sig ind i og dermed revidere ens egen fremlæggelse, ellers

fortjener man ikke sin forskerstilling. Desværre sker det en gang imellem at de studerende falder i søvn – og årsagen er altid, at læreren ikke havde forsøgt at blive bare lidt klogere, at lære noget selv, inden han gik i gang. Den situation mødte jeg aldrig i Reggio. Pædagogerne her var, er og skal være forskere. De gik på arbejde også for at blive klogere selv, og med de mest spændende forskningsobjekter, man kan forestille sig – børn mellem nul og seks – var der rige muligheder for hver dag at opleve nyt og forstå lidt mere.

Loris Malaguzzi-centret i Reggio Emilia

Først efter at jeg havde været i Reggio et par gange gik det op for mig hvilken afgørende rolle dokumentationen har i denne sammenhæng. Malaguzzi sagde altid, at børnene siger og gør en masse ting, som vi i virkeligheden ikke rigtig forstår – derfor må vi have en beskrivelse – dokumentation – af, hvad vi har lavet sammen med dem. Så kan vi spekulere over bagefter, hvad der var der skete, hvad det var, der blev sagt og – meget vigtigt – diskutere det med kollegerne. Det var virkelig imponerende at se Lauras dokumentation fra hendes børnehave, Diana: sider i ark-4 størrelse, med tidsforløbet yderst til venstre og 4-5 parallelle kolonner – antal efter den lille gruppes størrelse – en kolonne for hvert barn, Man kan selvfølgelig ikke skrive alt op, men nøgleord og –momenter opnoteres, så man bagefter kan rekonstruere og redigere forløbet og fremlægge det for kollegerne.

Den slags kræver øvelse, udover hurtighed, agtpågivenhed og skarphed. – Dokumentationen bliver også brugt til, i projekter af lidt længere varighed, at justere forløbet, med udgangspunkt i børnenes

udsagn og reaktioner. – Som ikke fagmand tog det lidt tid at forstå, hvad der i grunden foregik, men det var overvældende, da det gik op for en – det var næsten for godt til at være sandt.

Her ligger nok også en del af forklaringen på, at det har vist sig så svært andetsteds at genskabe det, de laver i Reggio. Det kræver meget, og når det lykkes i Italien, skyldes det selvfølgelig Malaguzzi, et geni, hvis tanker, energi og udstråling fik bygget et system op, så stærkt, at det overlever i bedste velgående 25 år efter hans alt for tidlige bortgang.

Scenarie fra skolen i centret

LITTERATURLISTE

ReFleksioner fra et udviklingsprojekt i vuggestuer

Redaktion Hanne Ohlsen og Karin Eskesen Kr. 220,00

Samtaler med Loris Malaguzzi

ved Jørn Moestrup og Karin Eskesen Kr. 110,00

Parken er...

oversat af Karin Eskesen Kr. 110,00

Children, spaces and relations

..... Kr. 280,00

Reggio Emilia og de hundrede sprog

af Karin Wallin, oversat af Karin Eskesen Kr. 240,00

“D” ligner Robin Hoods flitsbue

af Anna Barsotti, oversat af Karin Eskesen Kr. 168,00

Børn i Europa

– særnummer om Reggio Emilia Kr. 75,00

Reggio Tutta :En guide til byen fra børnene

– engelsk Kr. 240,00

ReMida fortællinger fra et udviklingsprojekt.

..... Kr. 150,00

The Etics in Loris Malaguzzis Philosophy af Alfredo Hoyuelos:

– engelsk Kr. 220,00

Forming i barnehagen i lys av Reggio Emilias atelierkultur

af Kari Carlsen: norsk Kr. 300,00

Nyhedsbrevet ReFlekssioner

..... Kr. 75,00

Bøgerne kan bestilles hos DDREN's sekretariat ekskl. forsendelse

DET DANSKE REGGIO EMILIA NETVÆRK

Bestyrelsen for Det Danske Reggio Emilia

Formand:

Karin Eskesen · Fælledvej 16 · 5000 Odense C
E-mail: kese@post3.tele.dk · tlf.: 66 13 57 95

Kasserer

Jørn Moestrup · Bredstedgade 15 · 5000 Odense C
E-mail: purts@mail.dk · tlf.: 66 11 06 66

Medlemmer:

Mitzi Tofte · Børnehaven Peder Lykkesvej 77 · 2300 København S
E-mail: Mitzi.Tofte@faf.kk.dk · tlf.: 32 58 87 43

Linda Ellesøe Hessellund · Nattergalvej 3 · 8900 Randers C
E-mail: lhess@mariagerfjord.dk · tlf. 29 65 32 66

Hanne Ohlsen · Vildrosevej 2 · 5700 Svendborg
E-mail: heoh44@gmail.com · tlf.: 29 21 55 94

Gitte Snerle · Studsgaardsgade 45,3.th · 2100 København Ø
E-mail: gitte.snerle@gmail.com · tlf. 25 72 01 72

Niels Nielsen · Skowang 12 · 7100 Vejle
E-mail: dyrbergnielsen@hotmail.com · tlf.: 75 83 12 10

Det Danske Reggio Emilia Netværks sekretariat
Fælledvej 16,
5000 Odense C
+45 66 13 57 95

Giro konto: 579 – 0077
E-mail: kese@post3.tele.dk
Hjemmeside: www.reggioemilia.dk
Redaktion: Karin Eskesen

ISSN 1903-4032